

Marmara Bölgesi'nin Bazı Yerleşim Merkezlerinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler

Emine Burcu YEŞİLYURT, Işıl ŞİMŞEK, Tuğba TUNCEL, Galip AKAYDIN, Erdem YEŞİLADA

Özet

Bu çalışmada, Bilecik-Aşağıköy, Bilecik-Pazaryeri-Büyük Elmalı, Bursa-Merkez, Edirne-Keşan-Kozköy, Edirne-Keşan ve Edirne-İpsala ilçelerinde ikamet eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 263 birey ile yüz yüze anket yöntemiyle görüşülmüş ve hazırlanan anket formlarında yer alan sorular yardımı ile araştırma için gerekli bilgiler toplanmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, bitkilerin halk ilacı olarak kullanılan kısımları, kullanış amaçları ve hazırlanış şekilleri (dekoksiyon, infüzyon, lapa, merhem vb.) sorgulanarak kaydedilmiştir.

Toplanan bitki örnekleri bilimsel olarak tanımlanmış ve

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Herbariyumu'nda (HEF) muhafaza edilmektedir. Çalışmada 33 familyaya ait 68 taksonun halk ilacı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunların çoğunluğunun Rosaceae (10 takson), Lamiaceae (8 takson), Asteraceae (7 takson) ve Poaceae (4 takson) familyalarına ait olduğu görülmüştür. Halk ilacı olarak kaydedilen 187 kullanım arasında en fazla; gastro-intestinal sistem (46 kullanım; %24,6), solunum sistemi ve göğüs hastalıkları (41 kullanım; %21,9), üriner sistem (18 kullanım; %9,6), hematopoetik, immün sistem ve kanser (18 kullanım; %9,6) yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Halk ilacı, Bilecik, Bursa, Edirne, Türkiye.

Emine Burcu Yeşilyurt
Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji ABD, 06800, Beytepe / Ankara

Işıl Şimşek
Gazi Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Eczacılık Temel Bilimleri ABD, 06330, Etiler / Ankara

Tuğba Tuncel
Türk Telekom Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 26110, Odunpazarı / Eskişehir

Galip Akaydın
Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Biyoloji Eğitimi ABD, 06800, Beytepe / Ankara

Erdem Yeşilada
Yeditepe Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakognozi ve Fitoterapi ABD, 34755, Ataşehir / İstanbul

Corresponding author:
Erdem Yeşilada
E-posta: yesilada@yeditepe.edu.tr

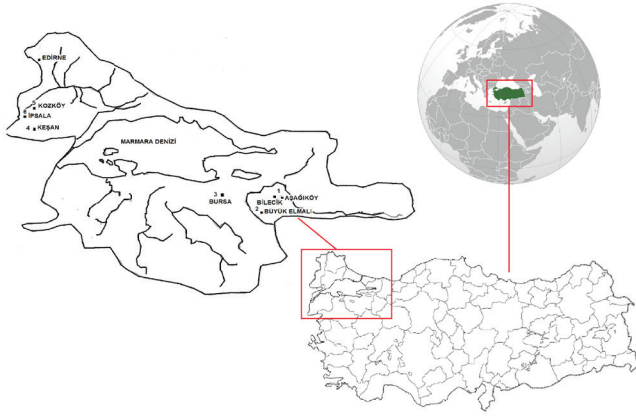
Submitted / Gönderilme: 07.09.2016 **Revised / Düzeltme:** 07.10.2016
Accepted / Kabul: 11.10.2016

Giriş

Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Marmara Bölgesi farklı bir topografyaya, Kafkasya'dan ve Balkanlar'dan aldığı göçler dolayısıyla da farklı etnik ve sosyoekonomik bir yapıya sahiptir (1). Gün geçtikçe teknolojiye yaşanan gelişmeler, ulaşım kolaylığı, kentlere göç, sağlık hizmetlerine daha kolay erişim vb. faktörler etkisiyle etnik ve sosyoekonomik yapı değişmekte ve halk ilaçları ile ilgili bilgilere erişim zorlaşmaktadır. Geçmiş dönemde kayıtların tutulamaması, bunun yanı sıra yetişen neslin bu konuya ilgisiz kalması sonucu bilgiler giderek kaybolmaktadır. Türkiye'nin ve Marmara bölgesinin çeşitli kısımlarında bu konuda yapılmış çok sayıda çalışma bulunmasına karşılık, ülkemizin geniş yüzölçümü nedeniyle bu tip bilgilerin kapsamlı bir şekilde kayıt altına alınmasında çabalar yetersiz kalmaktadır (2-19). Bu nedenle, sahip oldukları coğrafi konum ve özellikleri ile gelişmiş ve gelişmekte olan yerleşim birimlerine ait halk ilaçları ile ilgili bilgilerin yok olmadan kayıt altına alınması yararlı olacaktır.

Gereç ve Yöntem

Bu çalışma kapsamında Marmara Bölgesi'nde yer alan Bilecik-Aşağıköy (n:35), Bilecik-Pazaryeri-Büyük Elmalı (n:15), Bursa-Merkez (n:100), Edirne-Keşan (n:34), Edirne-Keşan-Kozköy (n:46) ve Edirne-İpsala (n:33) ilçelerinde (Şekil 1) ikamet eden 263 birey ile daha önceki çalışmalarımızda (20-23) kullanılan anket formları uygulanarak yüz yüze görüşülmüştür. Anket formunda katılımcıların demografik özelliklerinin yanı sıra, halk ilacı olarak kullanılan yabancı bitkilerin yöresel isimleri, kullanım amaçları, hazırlanış şekilleri, temin edilme kaynakları gibi sorular yer almaktadır. Anket formları uygulanırken, bireylerin yönlendirilmelerini engellemek amacıyla belli bir bitki veya hastalıkla ilgili bilgi sorulmamasına özen gösterilmiştir.

Şekil 1. 1.Bilecik / Aşağıköy; 2. Bilecik / Pazaryeri / Büyük Elmalı; 3. Bursa / Merkez; 4. Edirne / Keşan; 5. Edirne / Keşan / Kozköy; 6.Edirne / Ipsala

Görüşmelerde genellikle takipçi gibi davranılarak katılımcılar evlerinde ziyaret edilmiş ve yabancı bitkilerin kullanımıyla özel olarak ilgilenen komşularının toplanması rica edilmiştir. Bazı görüşmeler ise, erkeklerin bir arada buldukları köy kahvesi veya cami bahçesinde yapılmıştır. Görüşmeden sonra katılımcıyla birlikte ilgili bitki örnekleri toplanmıştır.

Halk ilacı olarak kullanıldığı tespit edilen bitki örnekleri usulüne uygun şekilde toplanmış ve kurutulmuş herbarium materyali haline getirilmiştir. Herbarium materyali haline getirilen yabancı bitkilerin teşhisinde "Flora of Turkey and The East Aegean Islands" (24-26), "Doğal Bitkilerimiz" (27), "Kayış Dağı'nın Çiçekleri" (28) ve "Beytepe Bitkileri" (29-30) gibi genel kaynaklardan yararlanılmıştır. İlgili materyaller Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Herbariumu'nda (HEF) muhafaza edilmektedir.

Anket formları ile toplanan bilgiler, SPSS 16.0 programı kullanılarak değerlendirilmiş, düz ve çapraz tablolar oluşturulmuş, yüzde (%) değerleri alınmıştır. Analizlerde Ki-kare testi kullanılmış ve p<0,05 bulunan değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma: Bireylere ait demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireylerin %65,4'ü kadın, %34,6'sı ise erkektir. Katılımcıların %26,2'si 30 yaş ve altında, geriye kalan %73,8'i ise 31 yaş ve üstündedir. Katılımcıların %86,3'ü okuryazar, %66,9'u ise evlidir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu ev hanımları (%45,7) oluşturmaktadır. Bireylerin çoğunluğu (%58,5) kırsal kesimlerde ikamet etmekte ve %89,0'u da yaşadığı bölgede 10 yıl ve üzeri süredir ikamet etmektedir.

Tablo 1. Bireylerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n:263)

Demografik Özellikler	Sayı	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	172	65,4
	Erkek	91	34,6
Yaş	30 ve altı	69	26,2
	31-43 arası	56	21,3
	44 ve üzeri	138	52,5
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	36	13,7
	İlköğretim mezunu	115	43,7
	Lise ve yüksekokul	112	42,6
Medeni Durum	Evli	176	66,9
	Bekâr, dul, boşanmış	87	33,1
Çalışma Durumu	Ev hanımı	120	45,7
	Serbest meslek	69	26,2
	Memur	34	12,9
	Öğrenci	20	7,6
	Emekli	20	7,6
En Uzun Süre İkamet Edilen Yer	Kırsal kesim	154	58,5
	Kentsel kesim	109	41,5
Bölgede İkamet Süresi	10 yıldan az	29	11,0
	10 yıl ve üzeri	234	89,0

Bireylerin yabancı bitkiler hakkında sahip oldukları bilgi ve tüketim durumları ile ilgili bulgular Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'ye bakıldığında, araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun (%84,4) bölgede yetişen yabancı bitkiler

hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bireylerin %73,4'ü yabancı bitki tüketmekte olup, %26,6'sı ise yararlı olduğuna inanmadıkları, ihtiyaç duymadıkları veya yeterli bilgiye sahip olmadıkları için yabancı bitki tüketmemektedir.

Tablo 2. Bireylerin yabancı bitkilere ait bilgi ve tüketim durumları.

	Sayı	Yüzde (%)
Bilgi Durumu (n:263)		
Bilgisi var	222	84,4
Bilgisi yok	41	15,6
Tüketme Durumu (n:263)		
Tüketiyor	193	73,4
Tüketmiyor	70	26,6
Tüketmeme Nedeni (n:70)		
Yeterli bilgisi yok	40	57,1
İhtiyaç duymuyor	26	37,2
Yararlı olduğuna inanmıyor	4	5,7
Tüketme Süresi (n:193)		
5 yıldan az	45	23,3
5-10 yıl	27	14,0
11 yıl ve üzeri	121	62,7
Temin Etme Şekli (n:193)		
Kendisi topluyor	106	54,9
Satın alıyor	47	24,4
Hem topluyor hem satın alıyor	40	20,7
Satın Alınan Yer (n:87)		
Aktar	51	58,6
Semt pazarı	30	34,5
Market	6	6,9
Toplama Saati (n:146)		
Herhangi bir saatte	93	63,7
Öğleden sonra	25	17,1
Sabah	28	19,2
Tüketme Alışkanlığının Edinildiği Kaynak (n:193)*		
Büyükler	157	81,3
Kitle iletişim araçları	47	24,4
Arkadaşlar	25	13,0
Kitap, dergi vb.	11	5,7
Tüketme Sıklığı (n:193)		
Gerektiğinde	110	57,0
Sürekli	50	25,9
Mevsiminde	33	17,1
Tüketim Amacı (n:193)		
Halk ilacı	158	81,9
Diğer (gıda, süs eşyası, koku-tat, boya vb.)	35	18,1
Halk ilacı olarak kullanımda yan etki görülme durumu (n:158)		
Hayır	149	94,3
Evet	9	5,7
Halk ilacı olarak kullanımda alınan sonuç (n:158)		
Olumlu	144	91,1
Olumsuz	14	8,9

* Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

11 yıl ve daha fazla süredir yabancı bitki tüketenlerin oranı %62,7'dir. Yabancı bitki tüketenlerin %54,9'u bitkileri kendisi toplamakta, %24,4'ü toplanmış olarak satın almakta, %20,7'si hem toplamakta hem de satın almaktadır. Yabancı bitki satın alanların %58,6'sı bitkileri aktardan, %34,5'i semt pazarından, %6,9'u ise marketten almaktadır.

Yabancı bitki toplayanların %19,2'si bitkileri sabah saatlerinde toplamayı tercih ettiği halde, %63,7'sinin böyle bir zaman tercihi bulunmamaktadır. Bu bulgu, bireylerin çoğunluğunun bitki toplamaya yönelik doğru zaman konusunda bilgilerinin yeterli olmadığını göstermektedir.

Yabancı bitki tüketen bireyler bu alışkanlığı çoğunlukla

büyüklerinden (%81,3) ve kitle iletişim araçlarından (%24,4) kazanmaktadır. Yabancı bitkileri tüketenlerin %57,0'si gerektiğinde, %17,1'i ise mevsiminde tüketmektedirler. Yabancı bitkileri halk ilacı olarak kullanan bireylerin %94,3'ü herhangi bir yan etki görmediğini ve %91,1'i olumlu sonuç aldığını ifade etmiştir.

Bireylerin demografik özelliklere göre yabancı bitkileri bilme (Tablo 3) ve tüketme (Tablo 4) durumları ile ilgili bulgular birlikte incelenecek olursa: Araştırmaya katılan erkeklerin %72,5'i yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibi iken, yabancı bitki tüketen erkeklerin oranı %60,4'tür. Bunun yanında kadınların %90,7'si yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibi iken, yabancı bitki tüketen kadınların oranı ise %80,2'dir.

Tablo 3. Bireylerin çeşitli faktörlere göre yabancı bitkileri bilme durumları (n:263)

	Biliyor		Bilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet				
Kadın (n:172)	156	90,7	16	9,3
Erkek (n:91)	66	72,5	25	27,5
$\chi^2= 14,93$ p= 0,00*				
Yaş (yıl)				
30 ve altı (n:69)	45	65,2	24	34,8
31-43 arası (n:56)	42	75,0	14	25,0
44 ve üstü (n:138)	135	97,8	3	2,2
$\chi^2=41,95$ p= 0,00*				
Eğitim durumu				
Okuryazar değil (n:36)	36	100,0	0	0,0
İlköğrenim mezunu (n:115)	105	91,3	10	8,7
Lise ve yüksekokul mezunu (n:112)	81	72,3	31	27,7
$\chi^2= 23,24$ p= 0,00*				
Medeni durum				
Evli (n:176)	159	90,3	17	9,7
Bekâr, dul, boşanmış (n:87)	63	72,4	24	27,6
$\chi^2= 14,21$ p= 0,00*				
En uzun süre ikamet edilen yer				
Kırsal kesim (n:154)	147	95,5	7	4,5
Kentsel kesim (n:109)	75	68,8	34	31,2
$\chi^2= 34,50$ p= 0,00*				
Bölgede ikamet süresi				
10 yıldan az (n:29)	21	72,4	8	27,6
10 yıl ve üzeri (n:234)	201	85,9	33	14,1
$\chi^2= 3,56$ p= 0,059				

*p<0.05

Tablo 4. Bireylerin çeşitli faktörlere göre yabancı bitkileri tüketme durumları (n:263)

	Tüketiyor		Tüketmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet				
Kadın (n:172)	138	80,2	34	19,8
Erkek (n:91)	55	60,4	36	39,6
	$\chi^2= 11,93$		$p= 0,001^*$	
Yaş (yıl)				
30 ve altı (n:69)	35	50,7	34	49,3
31-43 arası (n:56)	37	66,1	19	33,9
44 ve üstü (n:138)	121	87,7	17	12,3
	$\chi^2= 34,11$		$p= 0,00^*$	
Eğitim durumu				
Okuryazar değil (n:36)	30	83,3	6	16,7
İlköğretim mezunu (n:115)	100	87,0	15	13,0
Lise ve yüksekokul mezunu (n:112)	63	56,3	49	43,7
	$\chi^2= 29,50$		$p= 0,00^*$	
En uzun süre ikamet edilen yer				
Kırsal kesim (n:154)	131	85,1	23	14,9
Kentsel kesim (n:109)	62	56,9	47	43,1
	$\chi^2=26,59$		$p= 0,00^*$	

*p<0.05

44 yaş ve üzerindeki katılımcıların %97,8'i yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibiyken, 30 yaş ve altındaki katılımcıların %65,2'si yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibidir. 44 yaş ve üzerindeki katılımcıların %87,7'si, 30 yaş ve altındaki katılımcıların ise %50,7'si yabancı bitki tüketmektedir. Araştırmaya katılan fakat okuryazar olmayan bireylerin tamamı (%100,0) yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibidir ve bu katılımcıların %83,3'ü yabancı bitki tüketmektedir. İlköğretim mezunu olan katılımcıların %91,3'ü yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibiyken, bu katılımcıların %87,0'si yabancı bitki tüketmektedir. Kırsal kesimde ikamet eden bireylerin %95,5'i yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibiyken, bireylerden %85,1'i yabancı bitki tüketmektedir. Kentsel kesimde ikamet eden bireylerin ise %68,8'i yabancı bitkiler hakkında bilgi sahibiyken, %56,9'u yabancı bitki tüketmektedir.

Tablolardan da anlaşıldığı üzere, bireylerin yabancı bitkiler hakkında ki bilgi (Tablo 3) ve tüketme durumlarının (Tablo 4) cinsiyet, yaş, eğitim durumu, en uzun süre ikamet edilen yere göre anlamlı fark gösterdiği saptanmıştır (p<0.05). Ayrıca, bireylerin yabancı bitkiler hakkında bilgili olmaları (Tablo 3) da medeni duruma göre anlamlı fark göstermiştir.

Bireyler tarafından tüketilen ve bilimsel tanımlaması yapılan yabancı bitkilere ait bulgular Tablo 5'te, hastalıkların

farmakolojik etkilerine göre sınıflandırılması ise Tablo 6'da verilmiştir.

Anket uygulanan 263 bireyden 158 (%60,1)'i bitkileri halk ilacı olarak kullanmaktadır. Halk ilacı olarak tüketilen bitkilerin, toprak üstü, kök, gövde, yaprak, çiçek, meyve, tohum gibi kısımları doğrudan yenilerek, lapa halinde, su ile kaynatılarak (dekoksiyon), kaynamış suya ilave edilerek (infüzyon), tohumu balla karıştırılarak ve benzeri yöntemlerle hazırlanarak ilgili hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Araştırma alanında yetişen bitkiler arasında *Urtica* cinsine ait 2 türün (*U. dioica* L. ve *U. urens* L.) en fazla kullanıma sahip olduğu görülmektedir. *Urtica* cinsinin toprak üstü kısımları kanser, mide ülseri, mide ekşimesi, karın ağrısı, idrar yolları iltihabı, romatizma, astım, nezle, grip, öksürük, diyabet, sivilce, böbrek yetmezliği, mayasıl ve saç dökülmesi tedavisinde, ayrıca vücut direncini kuvvetlendirici ve ödem söktürücü olarak; tohumları kanser, menopoz, karın ağrısı, grip ve idrar yolları iltihabı tedavisinde; çiçekleri ise yanık tedavisinde kullanılmaktadır. Halk ilacı olarak kullanımı fazla olan bir diğer takson ise *Hypericum perforatum* L. 'dur. Bu taksonun toprak üstü kısımları mayasıl, yara, yanık, mide ağrısı, mide ekşimesi, öksürük ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Tablo 5. Bireyler tarafından tüketilen ve bilimsel tanımlaması yapılan yabancı bitkilere ait bulgular

Latince isim	Herbarium numaraları	Yöre*	Yöresel isim	Kullanılan kısım	Kullanım amacı	Hazırlama şekli
Amaranthaceae						
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	07U01	1	Yağsız hıştır/ Karasirken/ Sirken	Yaprak	Kabızlık	Yemeği yapılır ve yenir.
Anacardiaceae						
<i>Cotinus coggyria</i> Scop.	05Y01	5	Tetereğacı	Dal	Mide ülseri	Dallar ince ince doğranır, dekoksion şeklinde hazırlanır, süzülür. Aç karnına her sabah 1 çay bardağı ya da tok karnına her gün 4-5 bardak içilir.
				Dal	Ağız yaraları	Dallar ince ince doğranır, dekoksion şeklinde hazırlanır, süzülür. Ağız gargarası olarak kullanılır.
				Yaprak	Sulu yaralar	Kurutulmuş yaprak ciltteki yaranın üzerine konur.
Apiaceae						
<i>Coriandrum sativum</i> L.	07V02	2	Kişniş	Tohum	Yüksek tansiyon	Tohumları sabahları aç karnına yenir.
<i>Conium maculatum</i> L.	05Y02	5	Baldıran	Yaprak	Karın ağrısı (Çocukta)	Yapraklar haşlanır ya da tavada kavrulur, bir beze sarılarak çocuğun karnı üzerine koyulur.
<i>Petroselinum crispum</i> (Miller) A. W. Hill	07U02	1	Maydanoz	Toprak üstü	İdrar yolları iltihabı, yüksek kolesterol, böbrek kumu	Bir demet maydanoz, üç limon, bir kilo elma, yedi bardak su ile dekoksion şeklinde hazırlanır ve aç karnına sabah içilir.
Asteraceae						
<i>Achillea setacea</i> Waldst. Et Kit.	07U03	1	Ayvadana	Toprak üstü	Egzama	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve içilir
<i>Anacyclus clavatus</i> (Desf.) Pers.	08Z01	6	Papatya	Çiçek	Hazımsızlık ve mide bulantısı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>anatolica</i> (Boiss.) Grierson	07U04	1	Papatya	Çiçek	Astım, bronşit, yüksek ateş	Dekoksion / infüzyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
					Saç dökülmesi	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve bir hafta saç yıkanır.
<i>Carduus nutans</i> L. subsp. <i>leiophyllus</i> (Petr.) Stoj. & Stef.	05Y03	5	Gengelotu	Toprak üstü	Kanser	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve süzülür. Her gün tok karnına 1 kez 1-2 bardak içilir.
	08Z02	6	Eşekdikeni	Çiçek	Mayasıl	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
<i>Centaurea solstitialis</i> L. subsp. <i>solstitialis</i>	07V04	2	Çakırdikeni	Çiçek	Mayasıl	Çiçekler dekoksion şeklinde hazırlanır ve içilir.

<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop. subsp. <i>vestitum</i>	07V03	2	Köygöçürenotu	Yaprak	Düşme ve ezilmeye bağlı yara	Yaprak iki taş arasında ezilir ve yaranın üzerine bağlanır.
<i>Matricaria chamomilla</i> L. var. <i>recutita</i> (L.) Grierson	05W01	3	Papatya	Çiçek	Öksürük, boğaz ağrısı, stres ve saç dökülmesi	İnfüzyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
Brassicaceae						
<i>Rapistrum rugosum</i> (L.) All.	08Z03	6	Hardal	Toprak üstü	Romatizma	Su ile haşlanarak lapa kıvamında hazırlanır, soğuyunca ağrıyan bölgeye uygulanır.
Caprifoliaceae						
	07V05	2	Sultanotu/ Mürver	Meyve	Nefes darlığı	Olgun meyveleri toplanır ve yenir.
<i>Sambucus nigra</i> L.	05Y04	5	Sultanotu	Yaprak	Romatizma	Sultanotu, Isırganotu ve Ebegümececinin yaprakları ile Söğüt ağacının dal ve yaprakları dekoksiyon şeklinde hazırlanır. Ağrılı bacaklar 15-20 gün süreyle, sabah-akşam, dayanılabilecek en yüksek sıcaklıkta bu suda bekletilir.
Chenopodiaceae						
<i>Beta vulgaris</i> L.	07V06	2	Pancar	Kök	Kansızlık	Kökleri soyulup dilimlenir ve kaynatılarak pekmezi yapılır.
<i>Chenopodium album</i> L. subsp. <i>album</i> var. <i>album</i>	07U05	1	Labada/ Sütlüsirken/ Yağlıpancar/ Yağlıhişır	Yaprak	Kabızlık	Çiğ tüketilir.
Cornaceae						
<i>Cornus mas</i> L.	05W02	3	Kızılcık	Meyve	Kabızlık	Meyveler dekoksiyon/ infüzyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
Cucurbitaceae						
				Meyve	Bacak ağrısı	Meyve ve beyaz ispirto bir şişede 3-4 gün bekletilir ve bacaklara sürülür.
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich.	05Y05	5	Kargadüğleği	Kök	Mayasıl	Kurutulan kök nohut tanesinin yarısı kadar büyüklükteki parçalara ayrılır ve günde 3 kez tok olarak yutulur.
				Meyve	Sinüzit	Meyvenin içindeki sıvıdan birkaç damla buruna çekilir.
Cupressaceae						
<i>Cupressus sempervirens</i> L.	05Y06	5	Kobelek	Kozalak	Mide ağrısı ve öksürük	Kozalaklar dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına günde 1-2 bardak tüketilir.
Equisetaceae						
<i>Equisetum ramosissimum</i> Desf.	05Y07	5	Eklemtotu/ Mandabıyığı/ Kilitotu	Gövde	Safra taşı	Gövde dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve tok karnına günde 1-2 çay bardağı tüketilir.

Fagaceae

<i>Quercus cerris</i> var. <i>cerris</i>	05Y08	5	Meşe	Dal	Mayasıl	Dalların kahverengi kabukları soyulur, dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve her tuvalet sonrası anüs yıkanır.
--	-------	---	------	-----	---------	--

Hypericaceae

	07U06	1	Kantaron çiçeği	Toprak üstü	Yaralar, mayasıl, yanıklar	Zeytinyağına konular ve karanlık bir yerde 1 yıl bekletilir ve gerekli bölgeye sürülür. Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Hypericum perforatum</i> L.	07V07	2	Kantaron çiçeği	Toprak üstü	Mide ağrısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	05Y09	5	Kantaronotu	Yaprak	Mide ağrısı, mide ekşimesi, öksürük ve soğuk algınlığı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve tok olarak haftada 1 kez 1-2 bardak tüketilir.

Juglandaceae

<i>Juglans regia</i> L.	07U07	1	Ceviz	Yaprak	Bademcik iltihabı	Taze yaprak boğaza bağlanır.
-------------------------	-------	---	-------	--------	-------------------	------------------------------

Lamiaceae

<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>altissima</i> (Sm.) Arcangeli	07V08	2	Oğulotu	Toprak üstü	Kalp çarpıntısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Mentha</i> sp.	05W03	3	Yarpuz/ Sunanesi/ Yabannanesi	Yaprak	Nezle, grip	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Mentha x piperita</i> L.	08Z04	6	Nane	Yaprak	Karın ağrısı, soğuk algınlığı, öksürük, mide ağrısı ve bulantısı, kanser	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
					Obezite	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 2 su bardağı içilir.
<i>Ocimum basilicum</i> L.	05Y10	5	Fesleğen	Yaprak	Arı sokması (ağrı ve şişmeyi azaltır)	Taze yaprak arının soktuğu yere konular ve bir süre bekletilir.
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	07U08	1	Biberiye	Yaprak	Karaciğer iltihabı	İki bardak su ve bir yemek kaşığı biberiye dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
					Obezite	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Thymbra spicata</i> L. var. <i>spicata</i>	07U09	1	Kekik	Yaprak	Obezite	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Thymus</i> sp.	07U10	1	Tarlakekiği	Yaprak	Diyabet, bademcik iltihabı ve obezite	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Thymus</i> sp.	05W04	3	Yabankekiği	Yaprak	Düşük tansiyon, mide ağrısı ve bademcik iltihabı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.

Malvaceae

<i>Malva neglecta</i> Wallr.	07U11	1	Ebegümece	Yaprak	Göğüs yumuşatıcı ve guatr	Papatya ile beraber dekoksion şeklinde hazırlanarak içilir.
					Mide ağrısı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve 2-3 günde bir içilir.
					Romatizma	Haşlanıp ağrıyan bölgeye sarılır.
	05W05	3	Ebegümece	Tüm bitki	Mide ağrısı ve böbrek taşı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve maydanoz suyu ile karıştırılarak içilir.
08Z05	05Y11	5	Ebegümece	Yaprak	Göğüs yumuşatıcı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına günde 1-2 bardak içilir.
					Romatizma	Sultanotu, Isırganotu ve Ebegümece'nin yaprakları ile Söğüt ağacının dal ve yaprakları dekoksion şeklinde hazırlanır. Ağrılı bacaklar 15-20 gün süreyle, sabah-akşam, dayanılabilecek en yüksek sıcaklıkta bu suda bekletilir.
					Göğüs yumuşatıcı, mide kanseri, karın ağrısı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
08Z05	05Y11	6	Ebegümece/ Gelintacı	Yaprak	Verem	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1-2 su bardağı içilir.
				Toprak üstü	Mide kanseri	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1-2 su bardağı içilir.
				Kök	Romatizma	Sultanötu, Isırganotu ve Ebegümece'nin yaprakları ile Söğüt ağacının dal ve yaprakları dekoksion şeklinde hazırlanır, dayanılabilecek en yüksek sıcaklıktayken ağrılı bacaklar 15-20 gün süreyle, sabah-akşamları içinde bir süre tutulur.
<i>Malva sylvestris</i> L.	05Y12	5	Ebegümece/ Ebegümece	Yaprak ve çiçek	Göğüs yumuşatıcı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına günde 1-2 bardak içilir.
					Romatizma	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1-2 su bardağı içilir.

Moraceae

<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	07U12	1	İncir	Meyve	Kabızlık	Çiğ yenir.
<i>Morus rubra</i> L.	07U13	1	Şamdudu/ Karadut	Meyve	Aft	Bebeklerin ağız kenarlarına sürülür.
<i>Morus alba</i> L.	08Z06	6	Dut	Yaprak	Mide ağrısı	Dekoksion şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.

Papaveraceae

<i>Papaver macrostomum</i> Boiss. & Huet ex Boiss.	05W06	3	Gelincik	Tohum	Bronşit, nefes darlığı	Tohumlar balla karıştırılarak, aç karnına yenir.
--	-------	---	----------	-------	------------------------	--

Plantaginaceae						
<i>Plantago major</i> L. subsp. <i>intermedia</i>	07U14	1	Sinirotu/ Sinirliot/ Çıbanotu	Yaprak	İltihaplı yaralar, burkulmalar	Taze yaprak yaranın üzerine sabah bağlanır ve 1 gün bekletilir.
					Diş eti iltihapları	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve gargara yapılır.
					Guatr	Taze yaprak boğaza bağlanır.
Poaceae						
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. var. <i>villosus</i> Regel	07U15	1	Ayrıkotu	Rizom	Mide ağrısı ve böbrek taşı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	05Y13	5	Ayrıkotu	Kök	Böbrek kumu ve damar sertliği	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve her sabah aç karnına 1 su bardağı içilir.
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. var. <i>dactylon</i> Regel	08Z07	6	Ayrık	Kök	Kireçlenme, romatizma	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
<i>Hordeum bulbosum</i> L.	07U16	1	Arpa	Tohum	Düşme sonucu oluşan şişlikler	Tohumlar un haline getirilir, sütle karıştırılır ve şiş yere bağlanır.
<i>Zea mays</i> L.	07V09	2	Mısır	Stilus	İdrar yolları iltihabı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
Polygonaceae						
<i>Rumex acetosella</i> L.	05W07	3	Kuzukulağı	Yaprak	Hazımsızlık ve mayasıl	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Rumex crispus</i> L.	07U17	1	Evelik/Efelek	Yaprak	Kabızlık	Çiğ yenir.
					Bademcik iltihabı	Taze yaprak haşlanıp boğazlara sarılır.
					Kansızlık	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir ya da çiğ olarak yenir.
Polypodiaceae						
<i>Polypodium vulgare</i> L. subsp. <i>vulgare</i> L.	07V01	2	Taşegreltisi/ Eğreltiotu	Toprak üstü	Prostat	Oğulotu ile beraber dekoksiyon şeklinde hazırlanır. Yaklaşık bir ay boyunca her gün içilir.
Portulacaceae						
<i>Portulaca oleracea</i> L.	07U18	1	Semizotu/ Semizlik	Toprak üstü	Ödem	Çiğ olarak yenir.
Ranunculaceae						
<i>Helleborus orientalis</i> Lam.	07U19	1	Zambak kökü	Kökü	Hayvan halsizlikleri	Kök bıçakla ufaltılıp hayvanın kulağına delerek takılır ve 12 saat bekletilir.
Rhamnaceae						
<i>Paliurus spina- christi</i> Miller	07U20	1	Dikenli çalı	Meyve	Böbrek taşı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve her gün içilir.
	08Z08	6	Karaçalı	Çiçek	Böbrek taşı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.

Rosaceae

<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	07U21	1	Kiraz	Meyve sapı	Böbrek taşı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve iyileşinceye kadar her gün içilir.
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>	05Y14	5	Yemişken	Yaprak	Kalp yetmezliği	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	07U22	1	Ayva	Yaprak	Öksürük	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
<i>Cydonia oblonga</i> Miller	05Y15	5	Ayva ağacı	Meyve ve yaprak	Safra taşı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanarak, aç veya tok karnına günde yarım veya bir çay bardağı içilir. Güvem, Ahlat, Kuşburnu, ve Nar meyveleri ile beraber bidonda 1 hafta bekletildikten sonra içilir.
	08Z09	6	Ayva	Yaprak	Grip	İnfüzyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i>	05Y16	5	Güvem	Meyve	Safra taşı	Güvem, Ahlat, Kuşburnu, ve Nar meyveleri ile beraber bidonda 1 hafta bekletildikten sonra aç veya tok karnına her gün 2-3 bardak içilir.
<i>Prunus spinosa</i> L.	08Z10	6	Güvem (Diranka)	Meyve	Kanser, mide ülseri, diyabet, grip, öksürük	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
<i>Pyrus amygdaliformis</i> Vill. var. <i>amygdaliformis</i>	05Y17	5	Ahlat/ Yabaniahlat	Meyve/ Çiçek	Safra taşı	Güvem, Ahlat, Kuşburnu, ve Nar ile beraber bidonda 1 hafta bekletildikten sonra içilmektedir. Her gün aç veya tok karnına 2-3 bardak tüketilmektedir.
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> Palas subsp. <i>elaegnifolia</i>	08Z11	6	Yabanahladı	Meyve	Yüksek kolesterol, diyabet	Meyveler bir kap suda 15-20 gün bekletilir ve günde 1-2 su bardağı içilir.
	07U23	1	Kuşburnu	Meyve, kök	Mayasıl Mayasıl	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir. Pekmezi hazırlanır ve yenir.
<i>Rosa canina</i> L.	07V10	2	Kuşburnu	Meyve	Mide ağrısı	Marmelat şeklinde hazırlanır ve aç karnına her sabah yenir.
	05Y18	5	Kuşburnu/ Yabangülü	Meyve, çiçek	Düşük vücut direnci	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve kışın aç veya tok karnına haftada 2-3 kez, 1-2 bardak tüketilir.
	08Z12	6	Kuşburnu	Meyve	Kanser, öksürük, grip, karın ağrısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.

	07U24	1	Böğürtlen	Meyve, kök	Astım, egzama	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve her gün içilir.
<i>Rubus sanctus</i> Schreber	05W08	3	Ahududu/ Böğürtlen	Meyve	Yüksek tansiyon	Çiğ ya da şekerle karıştırılarak tüketilir.
	05Y19	5	Karamık/ Böğürtlen	Meyve, kök	Kabızlık	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve tok veya aç karnına ayda 1-2 kez 1-2 bardak içilir.
<i>Rubus discolor</i> Weihe & Nees	08Z13	6	Böğürtlen (Kapina)	Meyve	Kanser, baş ağrısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır, günde 1 su bardağı içilir ya da çiğ yenir.
Rubiaceae						
<i>Galium rotundifolium</i> L.	08Z14	6	Hıdrallezçiçeği	Tüm bitki	Saç dökülmesi	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır, haftada 1 kez saçlar yıkanır.
Salicaceae						
					Diyabet	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına bir bardak tüketilir.
<i>Salix sp.</i>	05Y20	5	Söğüt	Dal ve yapraklar	Romatizma	Sultanotu, Isırganotu ve Ebegümecinin yaprakları ile Söğüt ağacının dal ve yaprakları dekoksiyon şeklinde hazırlanır. Ağrılı bacaklar 15-20 gün süreyle, sabah-akşam, dayanılabilecek en yüksek sıcaklıkta bu suda bekletilir.
<i>Salix alba</i> L.	08Z15	6	Yabansöğüdü	Kabuk	Sinüzit	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır, günde 1 su bardağı içilir.
Scrophulariaceae						
<i>Verbascum cherianthifolium</i> var. <i>cherianthifolium</i>	07U25	1	Sığırkuyruğu	Toprak üstü	Hayvanlarda soğuk algınlığı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve hayvanlara içirilir.
Tiliaceae						
<i>Tilia argentea</i> Desf. ex DC.	05W09	3	Ihlamur	Çiçek	Soğuk algınlığı, grip	Dekoksiyon/infüzyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	08Z16	6	Ihlamur	Toprak üstü	Soğuk algınlığı, karın ağrısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 2 su bardağı içilir.
<i>Tilia cordata</i> Miller	07V11	2	Ihlamur	Yaprak ve meyve	Soğuk algınlığı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır, içine tarçın ve karanfil eklenerek içilir.

Urticaceae

				Tohum ve yaprak	Kanser, idrar yolları iltihabı	Balla karıştırılarak yenir ya da dekoksasyon şeklinde hazırlanarak içilir.
	07U26	1	Isırgan/ Isırganotu	Yaprak	Saç dökülmesi	Dekoksasyon şeklinde hazırlanarak saçta masaj yapılır
				Yaprak	Mide ülseri ve idrar yolları iltihabı	Isırganotu, papatya ve kekikle beraber dekoksasyon şeklinde hazırlanır, her gün bir çay bardağı içilir.
				Yaprak	Romatizma	Taze yaprak haşlanıp ezilir ve dize uygulanır.
				Tohum	Kanser	Dekoksasyon şeklinde hazırlanarak içilir.
	05W10	3	Isırganotu	Yaprak	Romatizma	Lapa yapılarak veya çiğ olarak ağrıyan yerlere uygulanır.
				Yaprak	Nezle, grip, diyabet, öksürük	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
				Yaprak	Sivilce	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve yüz yıkanır.
					Romatizma	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır, aç veya tok karnına sabah, öğle, akşam 1-2 bardak içilir.
					Böbrek yetmezliği	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve aç karnına her sabah 1-2 bardak tüketilir.
					Düşük vücut direnci	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına haftada 1-2 kez, 1-2 bardak 1-2 bardak içilir.
					Kanser	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına her sabah 1-2 bardak içilir.
					Mayasıl, mide ekşimesi	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve aç karnına her sabah 1-2 bardak içilir.
	05Y21	5	Isırganotu	Yaprak	İdrar yolları iltihabı	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına her gün 3-4 bardak içilir.
					Romatizma	Taze bitki doğrudan bacağı konulur ya da sultan otu, Isırganotu ve Ebegümececinin yaprakları ile Söğüt ağacının dal ve yaprakları birlikte dekoksasyon şeklinde hazırlanır. 15-20 gün süreyle, sabah-akşam, ağırlı bacaklar dayanılabilecek en yüksek sıcaklıkta bu sıvı içinde bekletilir.
					Saç dökülmesi	Dekoksasyon şeklinde hazırlanır ve saçlar yıkanır.
					Romatizma	Ateşte kavurup bir beze konup sıcak olarak ağrıyan yere uygulanır.

Urtica dioica L.

				Toprak üstü	Romatizma, astım, idrar yolları iltihabı, ödem, böbrek ağrısı, kanser	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
				Toprak üstü	Romatizma	Lapa şeklinde hazırlanır ve soğuyunca ağrıyan bölgeye uygulanır.
<i>Urtica urens</i> L.	08Z17	6	Isırganotu	Tohum	Menapoz, kanser, grip, karın ağrısı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
					Kanser	Balla karıştırılır ve günde 1 kere, sabah aç karnına yenir.
				Yaprak	Karın ağrısı	İnfüzyon şeklinde hazırlanır ve günde 1 su bardağı içilir.
				Çiçek	Yanık	Zeytinyağı ile karıştırılarak merhem hazırlanır ve sabah-akşam yanık bölgeye sürülür.
Vitaceae						
<i>Vitis sylvestris</i> Gmelin	07U27	1	Asma	Yaprak	Sütten kesilmeyi kolaylaştırma	Göğüs üzerine konur.
Zygophyllaceae						
				Toprak üstü	Damar tıkanıklığı	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	07U28	1	Demirdikeni			
<i>Tribulus terrestris</i> L.				Diken, yaprak	Diyabet	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve içilir.
	05Y22	5	Kalkıtanotu/ Çobankalkıtan	Yaprak	Romatizma	Dekoksiyon şeklinde hazırlanır ve aç veya tok karnına günde 1 bardak içilir.

Tablo 6. Belirtilen hastalıkların farmakolojik etkinliklerine göre gruplandırılması.

Hastalık Tipleri	Semptomlar
Dermatolojik Hastalıklar	Saç dökülmesi, yara (sulu yara, iltihaplı yara, düşme ve ezilmeye bağlı yara vb.), egzama, yanık, sivilce
Kardiyovasküler Hastalıklar	Tansiyon, yüksek kolesterol, kalp-damar hastalıkları (damar tıkanıklığı, damar sertliği, kalp çarpıntısı, kalp yetmezliği vb.)
Gastro-İntestinal Hastalıklar	Kabızlık, mide ülseri, karın ağrısı, hazımsızlık, mide bulantısı, mayasıl, mide ağrısı, mide ekşimesi, safra taşı, karaciğer iltihabı
Solunum Sistemi ve Göğüs Hastalıkları	Astım, bronşit, öksürük, boğaz ağrısı, nefes darlığı, sinüzit, soğuk algınlığı, bademcik iltihabı, nezle, grip, göğüs yumuşatıcı, verem
Endokrin Sistemi Hastalıkları	Diyabet, obezite, süttten kesilmeyi kolaylaştırma, guatr
Yangılı Hastalıklar	Romatizma, kireçlenme, bacak ağrısı
Hematopoetik, İmmün Sistem Hastalıkları ve Kanseri	Kanser, kansızlık, düşük vücut direnci, yüksek ateş
Üriner Sistem Hastalıkları	Prostat, ödem, idrar yolları iltihabı, böbrek yetmezliği, böbrek ağrısı, böbrek kumu, böbrek taşı
Jinekolojik Hastalıklar	Menopoz
Ağız Hastalıkları	Ağız yaraları, aft, diş eti iltihabı
İskelet ve Kas Sistemi Hastalıkları	Burkulma, düşme sonucu oluşan şişlik
Psikiyatrik Hastalıklar	Stres
Nörolojik Hastalıklar	Baş ağrısı
Hayvan Hastalıkları	Soğuk algınlığı, halsizlik
Diğer Hastalıklar	Arı sokması

Kullanım amacı olarak, yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösteren taksonlar arasında; *Carduus nutans* L. toprak üstü kısımları kanser tedavisinde; *Cerasus avium* (L.) Moench meyve sapı böbrek taşı tedavisinde; *Chenopodium album* L. subsp. *album* var. *album* yaprakları kabızlık tedavisinde; *Cornus mas* L. meyvesi kabızlık tedavisinde; *Cotinus coggyria* Scop. dalları mide ülseri ve ağız yaraları tedavisinde, yaprakları ise sulu yara tedavisinde; *Crataegus monogyna* Jacq. yaprakları kalp yetmezliği tedavisinde; *Cydonia oblonga* Miller yaprakları öksürük tedavisinde; *Cynodon dactylon* (L.) Pers. rizomu böbrek kumu ve romatizma tedavisinde; *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich. meyvesi bacak ağrısı, meyvesinin suyu sinüzit tedavisinde, kökü ise mayasıl tedavisinde; *Helleborus orientalis* Lam. kökleri hayvan hastalıkları tedavisinde; *Hypericum perforatum* L. toprak üstü kısımları mayasıl, mide ağrısı, öksürük, yara ve yanık tedavisinde; *Malva neglecta* Wallr. yaprakları mide ağrısı ve mide kanseri tedavisinde; *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Grierson çiçekleri öksürük ve boğaz ağrısı tedavisinde; *Mentha x piperita* L. yaprakları karın ağrısı ve

soğuk algınlığı tedavisinde; *Paliurus spina-christi* Miller meyvesi böbrek taşı tedavisinde; *Petroselinum crispum* (Miller) A. W. Hill toprak üstü kısımları idrar yolları iltihabı ve böbrek kumu tedavisinde; *Plantago major* L. subsp. *intermedia* yaprakları iltihaplı yara tedavisinde; *Portulaca oleracea* L. toprak üstü kısımları ödem söktürücü olarak; *Prunus spinosa* L. meyvesi diyabet tedavisinde; *Rosmarinus officinalis* L. yaprakları obezite tedavisinde; *Rosa canina* L. meyvesi ve kökü mayasıl tedavisinde, meyvesi öksürük, karın ağrısı ve grip tedavisinde; *Urtica dioica* L. yaprakları romatizma, saç dökülmesi, diyabet, mayasıl, kanser ve idrar yolları iltihabı tedavisinde, tohumu ise kanser tedavisinde; *Urtica urens* L. toprak üstü kısımları böbrek ağrısı, kanser, karın ağrısı ve romatizma tedavisinde kullanılmaktadır [3, 4, 6-8, 10-19, 21-23].

Diğer çalışmalardan farklı olarak ise; *Achillea setacea* Waldst. et Kit. toprak üstü kısımları egzama tedavisinde; *Beta vulgaris* L. kökleri kansızlık tedavisinde; *Carduus nutans* L. çiçekleri ve *Centaurea solstitialis* L. subsp. *solstitialis* çiçekleri mayasıl tedavisinde; *Coriandrum sativum* L. tohumu

tansiyon düşürücü olarak; *Cydonia oblonga* Miller meyve ve yaprakları safra taşı tedavisinde; *Ficus carica* L. subsp. *carica* meyvesi kabızlık tedavisinde; *Hordeum bulbosum* L. tohumları düşme sonucu oluşan şişliklerde; *Hypericum perforatum* L. yaprakları soğuk algınlığı tedavisinde; *Juglans regia* L. yaprakları bademcik iltihabı tedavisinde; *Malva neglecta* Wallr. yaprakları göğüs yumuşatıcı olarak, ayrıca guatr, romatizma, böbrek taşı ve verem tedavisinde, kökleri ise mide kanseri tedavisinde; *Malva sylvestris* L. yaprak ve çiçekleri göğüs yumuşatıcı olarak ve romatizma tedavisinde; *Mentha x piperita* L. yaprakları obezite ve kanser tedavisinde; *Morus alba* L. yaprakları mide ağrısı tedavisinde; *Papaver macrostomum* Boiss. & Huet ex Boiss. tohumları bronşit ve nefes darlığı tedavisinde; *Plantago major* L. subsp. *intermedia* yaprakları burkulma, diş eti iltihabı, guatr tedavisinde; *Pyrus elaeagnifolia* Palas subsp. *elaegnifolia* meyvesi yüksek kolestrol ve diyabet tedavisinde; *Rosa canina* L. meyvesi vücut direncini kuvvetlendirmede ve kanser tedavisinde; *Rosmarinus officinalis* L. yaprakları karaciğer iltihabı tedavisinde; *Rubus sanctus* Schreber meyvesi ve kökü astım, egzama ve kabızlık tedavisinde; *Sambucus nigra* L. meyveleri

nefes darlığı tedavisinde; *Thymbra spicata* L. var. *spicata* yaprakları obezite tedavisinde; *Urtica dioica* L. yaprakları mide ülseri, nezle, öksürük, grip, sivilce, böbrek yetmezliği ve mide ekşimesi tedavisinde, ayrıca vücut direncini kuvvetlendirmede; *Urtica urens* L. tohumları menopoz ve grip tedavisinde, çiçekleri yanık tedavisinde, toprak üstü kısımları idrar yolları iltihabı ve astım tedavisinde, ayrıca ödem söktürücü olarak; *Zea mays* L. stilüsü idrar yolları iltihabı tedavisinde; *Tribulus terrestris* L. toprak üstü kısımları damar tıkanıklığı tedavisinde kullanılmaktadır.

Sonuç olarak, herbaryum materyali haline getirilen bitki örneklerinden 33 familyaya ait 68 taksonun halk ilacı olarak 187 kullanımı tespit edilmiştir. Bu taksonların 4'ü cins düzeyinde, geri kalanı ise tür, alttür veya varyete düzeyinde tanımlanmış olup %14,7'si Rosaceae (10 takson), %11,8'i Lamiaceae (8 takson), %10,3'ü Asteraceae (7 takson) ve %5,9'u Poaceae (4 takson) familyalarına aittir. Tedavi amaçlı kullanımların özellikle gastro-intestinal sistem, solunum sistemi ve göğüs hastalıkları, üriner sistem, kanser, hematopoetik ve immün sistem hastalıklarına karşı olduğu görülmektedir.

Folk Medicine in Selected Towns of the Marmara Subregion (Turkey)

ABSTRACT

In this study, 263 volunteers residing in the districts of Bilecik-Aşağıköy, Bilecik-Pazaryeri-Büyük Elmalı, Bursa-City Center, Edirne-Keşan-Kozköy, Edirne-Keşan and Edirne-İpsala participated into the research by using the face-to-face oral interview technique and the required information for the research was collected with the help of a questionnaire. In the light of the data taken from the survey, parts of the plants that are used as household remedy, aim of the usage and pattern of the preparation (decoction, infusion, poultice, ointment etc.) were

documented inquisitively. All collected plant materials have been identified and deposited at the Herbarium of Faculty of Education of Hacettepe University (HEF). In this study, 68 taxa belonging to 33 families were found to be used as household remedy. It was observed that the majority of these plants belonged to Rosaceae (10 taxa), Lamiaceae (8 taxa), Asteraceae (7 taxa) and Poaceae (4 taxa) families. Gastrointestinal system (46 remedies; 24,6%), respiratory system and chest diseases (41 remedies; 21,9%), urinary system (18 remedies; 9,6%), hemapoeitic, immune system and cancer (18 remedies; 9,6%) remain most among 187 uses were documented as household remedy.

Keywords: Folk medicine, Bilecik, Bursa, Edirne, Turkey.

KAYNAKLAR

- [1] Yeşilada E, Sezik E. Phytotherapie in der Türkei. Z Phytother 1998; 19:132-8.
- [2] Sezik E, Tabata M, Yeşilada E, Honda G, Goto K, Ikeshiro Y. Traditional medicine in Turkey I. Folk medicine in North-East Anatolia. J Ethnopharmacol 1991; 35:191-6.
- [3] Sezik E, Zor M, Yeşilada E. Traditional medicine in Turkey II: Folk medicine in Kastamonu. Int J Pharmacogn 1992; 30:233-9.
- [4] Yeşilada E, Honda G, Sezik E, Tabata M, Goto K, Ikeshiro Y. Traditional medicine in Turkey. IV. Folk medicine in Mediterranean subdivision. J Ethnopharmacol 1993; 39:31-8.
- [5] Tabata M, Sezik E, Honda G, Yeşilada E, Fukui H, Goto K, Ikeshiro Y. Traditional medicine in Turkey. III. Folk medicine in East Anatolia; Van and Bitlis provinces. Int J Pharmacogn 1994; 32:3-12.
- [6] Fujita T, Sezik E, Tabata M, Yeşilada E, Honda G, Takeda Y, Tanaka T, Takaishi Y. Traditional medicine in Turkey VII. Folk medicine in middle and west Black Sea Regions. Economic Botany 1995; 49:406-422.
- [7] Yeşilada E, Honda G, Sezik E, Tabata M, Fujita T, Tanaka T, Takeda Y, Takaishi Y. Traditional medicine in Turkey V. Folk medicine in the inner Taurus mountains. J Ethnopharmacol 1995; 46:133-52.
- [8] Honda G, Yeşilada E, Tabata M, Sezik E, Fujita T, Takeda Y, Tanaka T, Takaishi Y. Traditional medicine in Turkey. VI. Folk medicine in West Anatolia. J Ethnopharmacol 1996; 53:75-87.
- [9] Sezik E, Yeşilada E, Tabata M, Honda G, Takaishi Y, Fujita T,

- Tanaka T, Takeda Y. Traditional medicine in Turkey VIII. Folk medicine east Anatolia. *Econ Bot* 1997; 51:195-211.
- [10] Yeşilada E, Sezik E, Honda G, Takaishi Y, Takeda Y, Tanaka T. Traditional medicine in Turkey IX. Folk medicine in north-west Anatolia. *J Ethnopharmacol* 1999; 64:195-210.
- [11] Sezik E, Yeşilada E, Honda G, Takaishi Y, Takeda Y, Tanaka T. Traditional medicine in Turkey X. Folk medicine in Central Anatolia. *J Ethnopharmacol* 2001; 75:95-115.
- [12] Kültür Ş. Medicinal plants used in Kırklareli Province (Turkey). *J Ethnopharmacol* 2007; 111:341-64.
- [13] Özüdoğru B, Akaydın G, Erik S, Yeşilada E. Inferences from an ethnobotanical field expedition in the selected locations of Sivas and Yozgat provinces (Turkey). *J Ethnopharmacol* 2011; 137:85-98.
- [14] Kaval İ, Behçet L, Çakılcıoğlu U. Ethnobotanical study on medicinal plants in Geçitli and its surrounding (Hakkari-Turkey). *J Ethnopharmacol* 2014; 155:171-84.
- [15] Bulut G. Folk medicinal plants of Silivri (İstanbul, Turkey). *Marmara Pharm J* 2011; 15: 25-9.
- [16] Tuzlacı E, Alparslan DF. Turkish folk medicinal plants, part V: Babaeski (Kırklareli). *J Fac Pharm Istanbul Univ* 2007; 39:11-23.
- [17] Koçyiğit M, Özhatay N. Wild plants used as medicinal purpose in Yalova (Northwest Turkey). *Turk J Pharm Sci* 2006; 3:91-103.
- [18] Tuzlacı E, Alparslan İşbilen DF, Bulut G. Turkish folk medicinal plants, VIII: Lalapaşa (Edirne). *Marmara Pharma J* 2010; 14:47-52.
- [19] Saçlı S, Akalın E. Preliminary ethnobotanical study from Kazdağı (Balıkesir/Çanakkale) I: Uses and vernacular names. *J Fac Pharm Istanbul Univ* 2001; 34: 9-16.
- [20] Şimşek İ, Aytekin F, Yeşilada E, Yıldırım Ş. Ankara, Gölbaşı'nda yabani bitkilerin kullanılış amaçları ve şekilleri üzerine bir araştırma. *OT Sistematik Botanik Derg* 2001; 8, 2:105-20.
- [21] Şimşek I, Aytekin F, Yeşilada E, Yıldırım Ş. An ethnobotanical survey of the Beypazarı, Ayaş, and Güdül district towns of Ankara province (Turkey). *Econ Bot* 2004; 58:705-20.
- [22] Sarper F, Akaydın G, Şimşek I, Yeşilada E. An ethnobotanical field survey in the Haymana district of Ankara province in Turkey. *Turk J Biol* 2009; 33:79-88.
- [23] Akaydın G, Şimşek I, Arıtuluk ZC, Yeşilada E. An ethnobotanical survey in selected towns of the Mediterranean subregion (Turkey). *Turk J Biol* 2013; 37:230-47.
- [24] Flora of Turkey and The East Aegean Islands, Cilt 1-9. Editör: Davis PH University Press, Edinburg. 1965-1985.
- [25] Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Cilt 10 (Suppl 1). Editörler: Davis PH, Mill RR, Tan K. Edinburgh University Press, Edinburg. 1988.
- [26] Flora of Turkey and The East Aegean Islands, Cilt 11 (Suppl 2). Editörler: Güner A, Özhatay N, Ekim T, Başer KHC. Edinburgh University Press, Edinburg. 2000.
- [27] Akaydın G. Doğal Bitkilerimiz. Hacettepe Üniversitesi Yayınları (ISBN: 975-491-148-1), Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara. 2003.
- [28] Yeşilada E, Akaydın G, Kırmızıbekmez H. Kayışdağı'nın Çiçekleri. Yeditepe Üniversitesi (Yayın no: 49, ISBN: 978-975-307-039-3), İstanbul. 2008.
- [29] Akaydın G. Beytepe Bitkileri. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara. 2009.
- [30] Akaydın G. Beytepe Bitkileri. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara. 2011.